

KADRI PERK'İN MALAZGİRT SAVAŞ ALANININ YERİ HAKKINDAKİ DEĞERLENDİRMELERİ

*Songül DUMLUPINAR ALICAN**

Öz

1071 yılında gerçekleşen Malazgirt Savaşı, sadece Türk ve İslam tarihinin değil, dünya tarihinin de en önemli dönüm noktalarından biridir. Bu savaşla birlikte tarihin seyri değişmiş ve günümüze kadar etkileri devam eden köklü değişiklikler yaşanmıştır. Ancak, Malazgirt Kalesi önlerinde meydana geldiği bilinen bu savaşın tam olarak nerede gerçekleştiği hala kesin olarak bilinmemektedir. 150 kilometrekareden daha geniş bir alana yayılan Malazgirt ovasında, savaşın gerçekleşmiş olabileceği birçok yer bulunmaktadır. Çeşitli bilim insanları bu yerleri değerlendirmiş ve savaşın muhtemel yerleri hakkında farklı görüşler ortaya koymuştur. Fakat ovanın coğrafi özelliklerini dikkate alan değerlendirmeler oldukça azdır.

1946 yılında Harp Akademisi'nde eğitim gören subaylarla birlikte Malazgirt çevresinde ayrıntılı bir alan çalışması yapan Kurmay Albay Kadri Perk, yaptığı gözlem ve değerlendirmeleri rapor haline getirerek bir kitapçık olarak yayımlamıştır. Uzun yıllar boyunca Türk Tarih Kurumu kütüphanesinde keşfedilmeyi bekleyen bu kitapçık, savaşın yerini tarihî kaynaklardan çok, sahayı tanıyan bir askerin stratejik bakış açısıyla ele almaktadır. Kadri Perk'in coğrafyayı temel alan yorumları ve savaş alanını betimleyen çizim ve krokiler içeren bu metin, henüz hak ettiği ilgiyi görmemiştir. Bu çalışma, tutkuyla mesleğini icra eden bir askerin alan incelemesine dayalı yaklaşımıyla Albay Kadri Perk'in Malazgirt Savaşı alanına dair fikir ve yaklaşımlarını değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Malazgirt Savaşı, Kadri Perk, Alan İncelemesi, Coğrafya, Tarih.*

* Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, alicansongul@gmail.com, Malatya/Türkiye

KADRI PERK'S EVALUATIONS ABOUT THE LOCATION OF THE MANZİKERT BATTLEFIELD

Abstract

The Battle of Manzikert in 1071 is one of the most significant turning points not only in Turkish and Islamic history but also in world history. With this battle, the course of history was altered, leading to profound changes that continue to influence us today. However, the exact location of this battle, known to have occurred near Malazgirt Castle, remains uncertain. The expansive Manzikert plain, covering more than 150 square kilometers, contains many possible sites where the battle could have taken place. Various scholars have evaluated these locations and proposed different theories about the battle's exact site, but assessments based on the geographical features of the plain are rare.

In 1946, Lieutenant Colonel Kadri Perk conducted a detailed field study around Malazgirt with officers from the Military Academy. He compiled his observations and evaluations into a report, which was later published as a booklet. This booklet, which lay unnoticed in the Turkish Historical Society library for many years, approaches the location of the battle from the strategic perspective of a soldier familiar with the terrain rather than relying solely on historical sources. Kadri Perk's work, which includes geographical-based insights and illustrations of the battle site, has yet to receive the attention it deserves. This study evaluates the fieldwork-based approach of a passionate soldier and Lieutenant Colonel Kadri Perk's ideas and perspectives on the location of the Battle of Manzikert.

Key Words: *Battle of Manzikert, Kadri Perk, Field Survey, Geography, History.*

1. GİRİŞ

Malazgirt Savaşı, son dönemlerde Türk tarihçileri tarafından hakkında en fazla bilimsel çalışma yapılan tarihî olaylar arasında yer almaktadır. Buna bağlı olarak da savaşa dâir yayınlar hatırı sayılır bir yekûna ulaşmıştır. Dolayısıyla kitapçı raflarında savaşı konu edinen birçok eser bulabilmek mümkündür. Fakat savaşın gerçekleştiği alanın Malazgirt'in tam olarak hangi kısmında yer aldığı meselesi henüz netleştirilebilmiş değildir. Bu meseleye ilişkin bazı yorum ve değerlendirmeler var olmakla birlikte, tarihçilerin üzerinde mutabık kaldığı nihâf

bir bilgiye ulaşılammıştır. Öte yandan, 2020 yılının yaz aylarından itibaren Malazgirt'te yürütölen geniş ölçekli savaş alanı arkeolojisi projesi ile bu anlamda önemli bir mesafe kat edildiği söylenebilir. Tarihçi Prof. Dr. Adnan Çevik'in bilimsel danışmanlığı altında, içlerinde bu satırların yazarı da dâhil olmak üzere, onun üzerinde üniversiteden elliye yakın araştırmacının yer aldığı ve Muş Alparslan Üniversitesi'nin ev sahipliğinde sürdürölen proje çerçevesinde Malazgirt çevresinde birçok yüzey araştırması ve kazı çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmaların neticesinde Malazgirt Savaşı'nın ovanın hangi kısmında yapılmış ya da yapılmamış olabileceğine yönelik değerlendirmeler ortaya konulmuştur. 2021 yılında Malazgirt'te gerçekleştirilen uluslararası bir sempozyuma ilave olarak dünyanın muhtelif yerlerindeki bazı bilimsel toplantılarda elde edilen bulgular bilim âlemine sunulmuş olmakla birlikte, henüz nihaî bir sonuç ortaya konmamıştır ve proje çalışmaları halen devam etmektedir (Alican, 2021b: s. 30-50).

Ölkemizde yürütölen en kapsamlı savaş alanı arkeolojisi projesi olan ve bu özelliği ile uluslararası savaş arkeolojisi camiasının da dikkatini çeken "*Malazgirt Savaş Alanının Tespiti, Tarihi ve Arkeolojik Yüzey Araştırma Projesi*"nden önce, ölkemizde Malazgirt Savaşı ile ilgili ciddi denebilecek iki alan araştırması vardı. Bunların ilki; 1930'lu yıllarda Feridun Dirimtekin, ikincisi ise 1940'lı yılların ortalarında Kadri Perk tarafından yapılmıştı. Her ikisi de asker olan Dirimtekin ve Perk'in çalışmaları, kuşkusuz mesleklerinin bir gereği olarak ortaya koydukları askerî bakış açısını yansıtıyordu. Bir başka ifadeyle, Dirimtekin ve Perk, bir asker gözüyle ele aldıkları savaşı bir strateji dersi gibi değerlendirmiş ve yorumlarını bu doğrultuda yapmışlardı (Alican, 2021b: s. 26-27). Bununla birlikte, Perk'in çalışması diğerine nazaran daha ayrıntılıydı ve coğrafya üzerinde daha yoğun bir şekilde çalışma yapıldığını göstermekteydi. Perk'in alana hâkimiyeti dikkat çekiciydi ve meslektaşları ile kıyaslandığında hemen göze çarpıyordu.

Burada belirtilmesi gereken ilginç bir nokta, Kadri Perk'in çalışmasının son yıllara dek hemen hiç bilinmiyor olmasıydı. Dirimtekin'in çalışmasının aksine araştırmacılar tarafından bu esere hiç atıf yapılmamıştı. 1946 yılında yayımlandıktan bir süre sonra unutulmuş ve kütüphane rafları arasında kaybolmuştu. 2021 yılında ilk defa Malazgirt Projesi mensuplarından Prof. Dr. Mustafa Alican tarafından bahse konu edilen ve yazarın "*Malazgirt Günlükleri*" kitabında atıfta bulunulan eserin öneminden kimse haberdar değildi (Alican, 2021b: s. 27). Prof. Alican'ın "*Türk Tarih Kurumu'nun kütüphanesinde bulunduğunu*" belirttiği esere şimdilerde nadir kitap ticareti yapan bazı internet sitelerinden ulaşılabilir ve Malazgirt Projesi'nin şimdiye kadar neşredilmiş bulguları, Perk'in çalışmasının sanıldığından çok daha önemli olduğunu kanıtlıyor. Bir başka ifadeyle, Malazgirt Savaşı'nın "*sonuçları ile yalnızca bir olayın ve bölgenin değil, aynı zamanda bir milletin, bir devletin ve bir coğrafyada yaşayan devlet ve milletlerin kaderi üzerinde mutlak etkiler yaparak geleceğe yön veren bir savaş*" (Perk, 1947: s. 4) olduğunu yazan Kadri Perk tarafından ortaya konulan Malazgirt Savaşı'nın yeri ile ilgili değerlendirmeler, uzun yıllar boyunca bilerek ya da bilmeyerek gözardı edilmiş olsalar da, gelinen noktada, doğruya en yakın değerlendirmeler gibi görünmektedirler. Bu durumda, hiç kuşkusuz, Perk'in iyi bir asker olmasının yanında coğrafya bilgisine yüksek seviyeden vâkıf bulunması ve kitabından da anlaşılabilceği gibi adeta bir edebiyatçının tasvir gücüne sahip olmasının etkisi vardır.

2. SAVAŞ NEREDE OLDU?

Malazgirt Savaşı hakkındaki bilgileri edindiğimiz geleneksel kaynakların, savaşın Ahlat ile Malazgirt arasında ve Malazgirt'te yaklaşık olarak 10-12 kilometre mesafede bulunan Rahve düzlüğünde meydana geldiğini not ettiklerini biliyoruz. Müslüman coğrafyacı Yâkût el-Hamevî tarafından "*Ahlat yakınlarında bir sahra*" (Yâkût el-Hamevî, 1977: s. 109) olduğu belirtilen Rahve'de karşılaşılan ve

Bundârî'ye bakılırsa bu karşılaşma sırasında birbirlerinden “*ancak bir fersah*” (Al-Bondari, 1999: s. 39) uzaklıkta bulunan Selçuklu ve Bizans ordularının savaştığı alana ilişkin verinin temelinde yer alan Rahve'nin konumu açık değildir. Bazen Bitlis ile Güroymak arasındaki Rahve ile karıştırıldığını da yeri gelmişken ifade etmemizin yerinde olacağı Rahve isminin Zahve olarak da okunduğunu belirtelim. Öte yandan, “*Rahve*” kelimesinin hem “*düzlük*” anlamına gelmesi, hem de İslâm coğrafyasında bu isimde başka yerlerin de mevcut olması, savaşın gerçekleştiği yer mahiyetindeki *Rahve*'nin, cins isim olarak Malazgirt çevresindeki herhangi bir düzlüğe işaret edebileceğini ve bu anlamda “*Rahve*” olarak nitelendirilmesi mümkün olan birçok düzlük bulunabileceğini vurgulayalım.

Malazgirt Savaşı'nın gerçekleştiği yer olarak Rahve ya da Zahve'nin nerede olduğu bir yana, savaşın yerine dâir en önemli tartışma, Selçuklu Sultanı Alparslan'ın Malazgirt'e gelirken kullandığı güzergâh hakkındadır. Bu tartışma önemlidir; çünkü söz konusu güzergâh hakkında ortaya konulan değerlendirmeler, aynı zamanda savaş alanına dönük değerlendirmeler üzerinde de belirleyici olmuştur. Mısır seferindeki Sultan Alparslan'ın Bizans İmparatoru'nun harekâtını haber alır almaz Suriye'den geri dönerek Malazgirt'e ulaştığını anlatan geleneksel öykü, onun savaştan önce Ahlat'a geldiğini bildirmektedir. Elimizdeki kaynakların bazıları Sultan'ın Halep kuşatmasını kaldırdıktan sonra Azerbaycan'daki Hoy ve Selmas havalisine yönelip Anadolu'ya buradan geçtiğini belirtirken (İbnü'l-Adîm: 1996, s. 177; Hüseyinî, 1999: s. 32), bazıları lojistik destek aldığı Urfa'ya ve Tebriz'e (Urfalı Mateos, 2000: s. 141-142; Ahmed b. Mahmud, I, 1977: s. 92) gittiğini yahut el-Cezîre bölgesi üzerinden Malazgirt'e yöneldiğini (Sıbt İbnü'l-Cevzî, 2005: s. 257) kaydetmişlerdir. Yine Halep kuşatmasını takiben Musul tarafına yöneldiği, buradan Erzen ve Bitlis yolunu takip edip Malazgirt'e geldiği (İbnü'l-Ezrak: v. 144b-145a) veya bir süre Hoy'da bekledikten sonra Malazgirt tarafına geçtiği (İbnü'l-Esir, X, 1987: s. 71;

Zehebî, 1985: s. 236; İbn Haldun, tarihsiz: s. 863) bilgisi de elimizde bulunan rivayetler arasındadır. Bütün bu rivayetlerin ortak özelliği, Sultan Alparslan'ın Halep seferinin ardından şu ya da bu güzergâhı takip ederek Ahlat'a geldiği ve buradan Malazgirt'e doğru gidip Rahve düzlüğünde Bizans İmparatoru ile karşı karşıya geldiği bilgisi ile taçlanmalarıdır. Fakat Sultan'ın, örneğin İnan üzerinden ya da el-Cezîre üzerinden geldiği Ahlat'tan Malazgirt'e doğru hangi güzergâhı takip ettiğine ilişkin bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, coğrafya bilgisi üzerinden yapılması mümkün olan okumalar, Selçukluların, Malazgirt ovasına birkaç şekilde gelmiş olabileceğini düşündürmektedir. Van Gölü'nün kuzey hattı boyunca sıralanmış bulunan Ahlat, Adilcevaz ve Erciş üzerinden Yukarı Murat Havzası'na giden bazı yollar vardır ve Sultan Alparslan ile ordusunun bu yollardan herhangi birini ya da birden fazlasını kullanmış olmaları imkân dâhilinde gözükmektedir (Alican, 2021a: s. 111 vd.). Albay Kadri Perk'in Malazgirt Savaşı'nın yerine dâir okuması bu noktada önem kazanmaktadır.

3. KADRİ PERK'İN OKUMA BİÇİMİNE DÂİR

Kadri Perk'i farklı ve orijinal kılan, kaynaklarda bildirilen geleneksel anlatımı tamamen paranteze alıp askerî stratejiye dayalı bir çerçeve oluşturmasıdır. Daha önce, Doğu Anadolu'da görev yaptığı esnada savaş bölgesini iki kez gezme fırsatı bulduğunu belirten Perk, 1945 yılında Harp Akademisi Komutanı olarak tayin edilen Korgeneral Baki Vandemir'in emriyle, akademi bünyesinde eğitim gören kurmay adayı subaylarla birlikte savaş alanında incelemeler yaptıktan sonra bir eser kaleme almış ve Malazgirt Savaşı'na dönük düşüncelerini metne dönüştürmüştü (Perk, 1947: s. 4). Metnin sonuna eklenen fotoğraf ve krokilerle birlikte yetmiş sayfadan oluşan özet niteliğindeki çalışmasında tarihî kaynakları eleştirel bir şekilde kullanmış, bahse konu olan kaynaklarda yer alan tutarsız bilgilere işaretlerle, bakış açısını bu kaynaklara dayandırmamıştı. Perk, benimsediği metodolojiyi şu şekilde ifade ediyordu: "(...) *harekâtî; harp sanatına daha uygun*

görülen diğer kaynaklara dayanarak, meçhul kalan yerleri de, muhtemel ve daha faydalı cereyan tarzına göre mütalaa edeceğiz.” (Perk, 1947: s. 30).

Savaş alanının tespit edilmesi noktasında tarihî kaynaklardan ziyade coğrafya bilgisini öne çıkaran Kadri Perk, öncelikle Malazgirt'i coğrafi anlamda bir zemine yerleştirmiş ve buna bağlı olarak bölgenin stratejik konumunu değerlendirmişti. Perk'in değerlendirmesine bakılırsa *“Malazgirt'in eski devirlerden beri stratejik bir önemi vardı.”* Van, Muş, Erzurum ve Ahlat'tan gelerek batıya giden yolların birleştiği noktada yer alıyordu. Üç sıra sur duvarları ile çevrilmiş olmasının nedeni buydu. Önemli yolların üzerindeydi ve bundan dolayı da her dönemde tehdit altındaydı. Malazgirt'in doğusunda olup doğuya doğru uzanan yaylanın kuzeyinde 2150 metre rakımlı Kartavin Dağı, güneyinde ise 2250 rakımlı Yakupağa ve 4430 rakımlı Süphan dağları bulunuyordu. Malazgirt ile Patnos arasındaki Sultanmut'un hemen batısında yaylayı ikiye bölen 1850 rakımlı Grebido Tepesi vardı ve tepe ovanın dört bir yanının gözetim altında tutulabileceği bir konumdaydı. Grebido ile Malazgirt arasındaki alan düz olmakla birlikte, bu uçsuz düzlüğün muhtelif yerlerinde küçük atlı ya da yaya gruplarının saklanabileceği ufak yarıklar ve çöküntüler göze çarpıyordu. Bu düzlükte bulunan ve halk arasında Harabereş olarak bilinen köy harabesi, Zahve adını taşıyan eski köy yerleşiminin yeri idi (Perk, 1947: s. 40).

4. ALBAY'IN MALAZGİRT SAVAŞI'NIN YERİNE İLİŞKİN TASAVVURU

Malazgirt Savaşı'nın Malazgirt'in 5 kilometre doğusunda bulunan yaylada gerçekleştiği düşüncesini dile getiren Kadri Perk (Perk, 1947: s. 4), kaynaklarımız tarafından bildirilen Rahve ile Zahve'yi özdeşleştirerek Harabereş ile birleştirmiş ve savaşın burada gerçekleştiği kanaatine ulaşmıştı (Perk, 1947: s. 40-41). Bugünkü Güllükoru'nun biraz güneyinde olan köy kalıntılarına karşılık gelen ve Süphan Dağı'nın *“kuzey payelerinin sağrısı halinde, Sultanmut ile Karahasan Deresi arasında kuzeye uzanan”* (Perk, 1947: s. 41) Harabereş'in Rahve ya da

Zahve ile aynı yer olduğunu söylemek için hiçbir kanıt olmasa da, Albay tarafından ortaya konulan bu değerlendirme, onun savaşı kavrama biçimindeki yaklaşım ile uyum içerisindedir. “*Savaş alanının çıplak ve alanın büyük bir kısmının yaylak*” (Perk, 1947: s. 41) olduğunu belirten Perk, bölgede bin yıllardan beri volkanik taşların bulunduğunu, uzun asırların yıpratıcı etkisinin bu taşları yok edemediğini ve söz konusu taşların zaman zaman süvarilerin hücumunu yavaşlatabilecekse de atlıların hareket kabiliyetlerine engel teşkil etmediğini vurgulamıştır (Perk, 1947: s. 41).

Murat Vadisi’nden batıya giden yol üzerindeki Malazgirt’in, Van Havzası’ndan batıya giden yol üzerindeki Ahlat ve Aras Vadisi’nden batıya giden yol üzerindeki Erzurum ile birlikte Anadolu’nun doğuya açılan üç kapısından biri olduğunu ve Selçukluların, özellikle de Ahlat ve Malazgirt’in alınmasından sonra Anadolu’nun içlerine uzanan akınlar yapabilir hale geldiğini belirten (Perk, 1947: s. 42) Kadri Perk’in savaş alanı hakkındaki düşüncesi, Sultan Alparslan’ın rotasına yönelik değerlendirmesi ile de uyum içerisindedir. Perk’e göre, Bizans İmparatoru, Sultan Alparslan’ın canını kurtarmak için Bağdat’a kaçtığı dedikodularının dışında onun hakkında herhangi bir bilgi sahibi değilken, Selçukluların Ahlat muhafızı Emir Sanduk, Bizans’ın öncü birliklerini mağlup etmiş ve Malazgirt’e doğru harekete geçmişti. Karşısına çıkan Bizans birliklerini yenerek hızla Malazgirt’in doğusundaki yaylaya çıkan Sanduk, o sırada Erciş tarafından gelmekte olan Sultan Alparslan için yolları tutmuştu. Bu şekilde ovanın güneyinden doğusuna uzanan hattı tamamen kontrol altına almış ve İmparator tarafından sevk edilen Nikephoros Basilakes komutasındaki Bizans askerlerini takiple Rahve (Zahve) civarlarına, hatta düşman ordugâhına kadar gelmişti. O sırada Sultan Alparslan Erciş üzerinden gelerek savaş alanına yetişti. Takvimler 24 Ağustos 1071’i gösteriyordu (Perk, 1947: s. 48-49).

Öykünün sonraki kısmı anlaşılırdır. Sultan Alparslan, Sanduk tarafından karşılanmış ve karargâhını Rahve'de kurmuştu. 25 Ağustos günü gerçekleşen ufak tefek çatışmaların ardından 26 Ağustos Cuma günü Bizanslılar karargâhlarından çıkarak Rahve'ye doğru ilerlemiş, taraflar arasındaki vuruşmalar şiddetlenirken Selçuklu birlikleri geri çekilmiş ve Grebido Tepesi ardına mevzilenmiş olan pusu kuvvetleri harekete geçerek Bizans'a son darbenin indirilmesine giden süreci başlatmışlardı (Perk, 1947: s. 49-53). Kadri Perk, kısaca özetlediğimiz şekilde çerçvelendirdiği ve kitabının sonuna ilave ettiği krokilerle de güçlendirmek suretiyle tasvir ettiği savaşa ve savaşın yerine ilişkin yaklaşımını tahkîm eden başka argümanlara da işaret ediyordu. Onun bildirdiğine göre, savaş alanının güneyinde bulunan ve bugün Oğuzlar olarak anılan köylerin, savaş sırasında saf değiştiren ve Selçuklular tarafından buraya yerleştirilen Oğuzlardan kalmış olması muhtemeldi. Selçuklu komutanlarından Tutar'ın ismi Tutar'ta yaşamaya devam ediyordu ve Sultanmut adı yine Selçuklu saflarında mücadele eden Kutlu (Mutlu) Tekin'in anısını yansıtmaktaydı. Savaş alanında bulunan taş yığınları o günün şehitlerinin toplu mezarlarıydı. Buralarda birçok kitabe, abide veya başka kalıcı izler kalmış olabilirdi, fakat bunlar herhalde Moğol istilası sırasında ya da asırlarca yaylak olarak kullanılması dolayısıyla kaybolmuş olmalıydı (Perk, 1947: s. 55).

5. SONUÇ

Kurmay Albay Kadri Perk'in Malazgirt Savaşı'nın yerini tespit etmeye dönük yaklaşımı ilgi çekicidir. Kaleme almış olduğu metin incelendiğinde, onun hem tarihî kaynaklarda yer alan bilgileri kullandığı, hem de askerî strateji deneyimi ile bu bilgileri yapılandırdığı görülmektedir. Kaynaklardan aldığı bilgileri akılcı bir kurgu ile yapılandıran ve coğrafya verisi ile harmanlayan Perk, bu şekilde daha önce tarihçiler tarafından akıl edilmemiş bir çerçeve ortaya koymuştur ki, nereden bakılırsa bakılsın, bu durum son derece orijinal bir kavrayışı

yansıtmaktadır. Buna göre o, Emir Sanduk'u Ahlat'tan getirerek Malazgirt Ovası'nın güneyinden kuzeydoğusuna uzanan bütün sınır hattını tamamen kontrol altına almış ve böylelikle Sultan Alparslan'a güvenli bir rota oluşturmuştur. Ahlat, Adilceviz ve Erciş-Patnos üzerinden Malazgirt Ovası'na çıkan bütün yollar bu şekilde Selçukluların gözetimine geçmiş, Bizanslılar adeta ovanın içerisinde mahpus duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla, denilebilir ki Emir Sanduk'un harekâtı ile birlikte Malazgirt Ovası Bizans ordusu için bir çıkmaz sokağa dönüştürülmüştür. Bu durum, Bizanslıların ovanın tamamı düzeyinde kuşatılmış oldukları anlamına gelmektedir.

Kadri Perk'in Malazgirt Savaşı kurgusu, Sultan Alparslan'ın güzergâhını, kaynaklardan hareketle tarihçiler tarafından oluşturulan güzergâhın dışında bir şekle büründürmüştür. Ahlat, Adilceviz ya da Bulanık üzerinden Malazgirt'e gelen yolları Sultan açısından işlevsiz bırakmış, Selçukluları, Malazgirt Ovası'na daha önce kimsenin önermediği ya da tahmin etmediği şekilde Erciş-Patnos yolu üzerinden getirmiştir. Böylelikle ovanın en stratejik tepesi olan Grebido'nun ve savaşa en uygun alanlar arasında yer alan Güلكoru sahasının savaşa dâhil edilmesini temin etmiş ve rasyonel bir savaş anlatısı oluşturmuştur. Özellikle son yıllarda Malazgirt'te yürütülen savaş alanı arkeolojisi çalışması çerçevesinde söz konusu bölgede yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları ile Perk'in anlatısının önemli ölçüde kusurlu olduğu tespit edilmiş olmakla birlikte, merhum albayımız tarafından sergilenen bakış açısının ciddi bir metodolojik yenilik olduğunu ve doğru kullanılması durumunda birçok tarihî olayın aydınlığa kavuşturulmasına katkı sunabileceğini belirtmek gerekir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri:

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 17, Sayı: 48, Aralık 2024

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Mahmud. (1977). *Selçuk-Nâme. I*, Hz. Erdoğan Merçil. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

Al-Bondârî. (1999). *Zubdat al-Nusra va Nuhat al-Ustra. Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi*. çev. Kıvameddin Burslan. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Alican, M. (2021a). *Kıyametin İlk Günü. Malazgirt 1071*. 7. Baskı, İstanbul: Kronik Kitap.

Alican, M. (2021b). *Malazgirt Günlükleri*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Hüseyinî. (1999). *Ahbâru'de-Devleti's-Selcûkiyye*. çev. Necati Lügal. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İbn Haldun. (tarihsiz). *el-İber*. nşr. Ebu Suheyb el-Kerrâmî. Basım yeri ve yayınevi yok.

İbnü'l-Adîm. (1996). *Zübdetü'l-Haleb min Târîhi Haleb*. thk. Halil el-Mansur. Beyrut: Yayınevi yok.

İbnü'l-Esrî. (1987). *el-Kâmil fî't-Târih Tercümesi*. X. çev. Abdülkerim Özyayın. İstanbul: Bahar Yayınları.

İbnü'l-Ezrak, *Târihu Meyyâfârikîn ve Âmid*. British Museum. Or. 5803.

Perk, K. (1947). *Alparslan ve Malazgirt Meydan Muharebesi (Savaş Alanında Bir İnceleme)*. Ankara: Ülkü Basımevi.

Sıbt İbnü'l-Cevzî. (2005). "Mir'âtü'z-Zaman fî Târîhi'l-Ayân (Selçuklularla İlgili Bilgiler, II)". çev. Ali Sevim, *Makaleler*. 2. Hz. E. Semih Yalçın ve Süleyman Özbek. Ankara: Berikan Yayınevi.

Urfalı Mateos. (2000). *Urfalı Mateos Vekâyi-nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*. çev. Hrant D. Andreasyan. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yâkût el-Hamevî. (1977). *Mu'cemu'l-Büldân*. IV. Beyrut: Yayınevi yok.

Zehebî. (1985). *Düvelü'l-İslâm*. Beyrut: Yayınevi yok.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The article provides an in-depth exploration of the Battle of Manzikert, a landmark event that occurred in 1071, which is often regarded as a crucial turning point in both Turkish and Islamic history, as well as in the broader context of world history. This battle is significant not only for its immediate military outcomes but also for its long-term implications, as it facilitated the migration of Turkish tribes into Anatolia and laid the groundwork for the establishment of various Turkish states in the region. The repercussions of this battle are still felt today, as it marked the beginning of a new era in the history of the Middle East and the Mediterranean.

Despite the battle's historical importance, the exact location where it took place remains a contentious issue among historians and archaeologists. While it is widely believed that the battle occurred near Manzikert Castle, the precise site within the vast Manzikert plain—an area that spans over 150 square kilometers—has not been definitively established. Various scholars have proposed different locations based on their interpretations of historical texts, battlefield accounts, and geographical features. However, a definitive consensus has yet to be reached, leading to ongoing debates and discussions in academic circles.

A central figure in the discourse surrounding the battle's location is Colonel Kadri Perk, who conducted a meticulous field survey of the Manzikert area in 1946. Collaborating with military academy officers, Perk undertook a comprehensive analysis of the terrain, its strategic implications, and the potential factors that could have influenced the battle's outcome. His findings were meticulously documented in a report that was later published as a booklet. This work, however, remained largely unnoticed in the library of the Turkish Historical Society for many years, which is surprising given its potential contributions to the understanding of the battle and its historical context.

Perk's approach is particularly noteworthy because it emphasizes the importance of geographical analysis in understanding historical events, especially military conflicts. He argued that the geographical features of the Manzikert plain—such as its topography, natural barriers, and available resources—could provide critical insights into the dynamics of the battle and the strategies employed by both sides. This perspective contrasts sharply with traditional historical analyses that often prioritize textual sources and historical narratives over geographical context. By focusing on the physical landscape, Perk sought to uncover the underlying factors that shaped the battle's progression and outcome.

Method

In his work, Perk critically assessed various historical sources, pointing out inconsistencies and gaps in the existing literature. He advocated for a methodology that prioritized geographical knowledge and military strategy over reliance on historical accounts that may be biased or incomplete. Perk's assertion that the analysis of the battlefield should be grounded in an understanding of its geography reflects a broader trend in historical scholarship that seeks to integrate interdisciplinary approaches. This integration of geography and history is essential for a more comprehensive understanding of military events, as it allows historians to consider how the physical environment influences human actions and decisions.

The article also highlights the broader implications of Perk's work for the study of military history. It suggests that his geographical perspective could enhance the understanding of numerous historical events if applied more broadly. By focusing on the terrain and its influence on military operations, historians can gain a more nuanced understanding of how battles were fought and won. This approach can also shed light on the strategic decisions made by military leaders and the outcomes of conflicts. For instance, understanding the geographical advantages or disadvantages faced by armies can provide insights into why certain strategies were employed and how they ultimately affected the course of the battle.

Furthermore, the article notes that recent archaeological projects in the Malazgirt area have made significant progress in uncovering the battlefield's history. These projects, which have involved extensive surface surveys and excavations, have provided new insights into the material culture of the period and the logistics of the battle. Archaeological findings, such as artifacts, fortifications, and burial sites, can complement historical narratives and offer tangible evidence of the events that transpired. However, despite these advancements, Perk's contributions have not been fully integrated into contemporary discussions about the battle's location and significance. This oversight highlights the need for a more inclusive approach to historical research that considers various methodologies and perspectives.

Conclusion

In conclusion, the article calls for a reevaluation of Kadri Perk's insights regarding the location of the Malazgirt battlefield. It posits that his unique approach, which combines military strategy with geographical analysis, offers valuable contributions to the ongoing discourse surrounding the Battle of Manzikert. By recognizing and incorporating Perk's work into the broader historical narrative, scholars can gain a deeper understanding of this critical event and its lasting impact on the course of history. The article ultimately advocates for a more interdisciplinary approach to historical research, one that values the interplay between geography and military strategy in shaping historical outcomes. This perspective not only enriches the study of the Battle of Manzikert but also has the potential to inform the analysis of other significant historical events.

Moreover, the article emphasizes the importance of revisiting and reinterpreting historical narratives in light of new evidence and methodologies. As historians continue to explore the complexities of the past, it is essential to remain open to diverse perspectives and approaches. By doing so, scholars can foster a more comprehensive understanding of historical events and their implications, ultimately contributing to a richer and more nuanced historical discourse. The legacy of the Battle of Manzikert, as well as the contributions of figures like Kadri Perk, serves as a reminder of the intricate connections between geography, history, and military strategy, and the importance of interdisciplinary collaboration in the pursuit of historical knowledge.